

**KRONIKA
NAUKOWA**

II konferencja naukowa na temat „Optymalizacja gospodarki populacjami niektórych gatunków zwierzyny” (Krynica, 18-20 III 1980 r.)

W Leśnym Zakładzie Doświadczalnym Krakowskiej Akademii Rolniczej odbyła się konferencja zwołana z inicjatywy Zakładu Łowiectwa SGGW-AR, koordynatora problemu resortowego R-II-11 pt. „Optymalizacja gospodarki populacjami niektórych gatunków zwierzyny”, oraz Zespołu ds. Ekologii Zwierząt Łownych i Rzadkich Komitetu Ekologii PAN. Organizatorami i gospodarzami spotkania byli dr A. Tomek i dr G. Jamrozy (AR, Kraków). Celem konferencji było: (1) zapoznanie uczestników z wynikami badań łowieckich prowadzonych w ramach problemu R-II-11 i badań łowieckich prowadzonych poza tym problemem; (2) przedyskutowanie tematyki i planu badań łowieckich zgłoszonych do problemu międzyresortowego na lata 1981—1985; (3) omówienie zagadnień związanych z restytucją i zachowaniem żubra w Polsce. W obradach uczestniczyły 63 osoby reprezentujące 31 ośrodków naukowych i instytucji. Było to drugie zebranie naszej grupy — poprzednie odbyło się w Leśnym Zakładzie Doświadczalnym SGGW-AR w Rogowie k. Koluszek (1979).

Konferencję otworzył prof. Z. Pucek (Zakład Badania Ssaków PAN), który powitał zebranych w imieniu organizatorów i przedstawił ramową tematykę obrad. Dalszym obradom przewodniczyli kolejno: prof. R. Dzieciółowski (IBL), doc. Z. Pielowski (Stacja Badawcza PZŁ w Czempiniu) i prof. Z. Pucek.

Jako pierwsza w sesji referatowej mgr S. Kossak (IBL) w referacie „Sytuacja troficzna sarn na siedlisku boru mieszanego świeżego w Puszczy Białowieskiej” omówiła wybiórczość pokarmową i sposób żerowania tych zwierząt, podkreślając szczególną rolę iwy w diecie. Następnie doc. A. Andrzejewski (SGGW-AR) w „Hipotezach roboczych do modelu gospodarki sarną na obszarach leśno-polnych” przedstawił dwie hipotezy, z których pierwsza zakłada spadek zagęszczenia populacji wraz ze wzrostem wielkości kompleksu leśnego, zgodnie z krzywą Petruszewicza, a druga zakłada brak takiej zależności gospodarowania tym gatunkiem.

Dwa następne referaty dotyczyły sarny polnej. Pierwszy — badań dynamiki liczebności, na podstawie których dr J. Kałuziński (Stacja Badawcza PZŁ) proponował intensywne użytkowanie populacji, drugi badań stadowości (mgr W. Breśniński; Stacja Badawcza PZŁ). Dr B. Bobek (UJ) przedstawił wyniki analizy ciężarów tuszy i poroża jeleni z południowo-wschodniej Polski na podstawie danych z punktów skupu dziczyzny i komisji wyceny trofeów, próbując wykorzystać te

informacje do modelu funkcjonowania populacji jelenia. G. Jamrozy omówił zagadnienia preferowania przez jeleniowate gatunków drzewiastych oraz szkód wyrządzanych przez te zwierzęta w lasach karpackich. Wyliczył on dla poszczególnych gatunków drzew i krzewów wskaźniki preferencji (udział gatunku w diecie przez udział w zapasie żeru pędowego). Nowe technologie dokarmiania jeleniowatych, mające doprowadzić do zmniejszenia szkód w lesie, omówiła doc. E. Szukiel (IBL). Autorka preferowała kiszonki oparte na łatwo kiszącym się surowcu roślinnym, np. kukurydzy z dodatkiem 10—15% pędów i kory. Bardzo efektywne jest także dokarmianie korą ściętych drzew.

W dyskusji nad referatami poruszono m.in. problem modelu pozyskania sarny. Podsumował ją R. Andrzejewski stwierdzając, że obecnie nie da się jeszcze określić, czy korzystne jest utrzymywanie stosunkowo niskiego stanu pogłowia przy silnej eksploatacji czy też wysokiej, spadającej jednak podczas ostrych zim liczebności, przy słabym pozyskaniu. Inne poruszone w dyskusji zagadnienia to zjawiska kooperacji lub agresji w ugrupowaniach sarny. Poruszony przez Z. Pucka problem konieczności zjadania pędów i kory drzew przez jelenia będącego fizjologicznie i ewolucyjnie raczej trawo- i ziolożercą, doprowadził, w wystąpieniu R. Dzieciołowskiego, do rozważań nad właściwym wkomponowaniem zwierzyny w schemat dzisiejszej gospodarki leśnej.

Kolejne referaty dotyczyły badań nad zwierzętami chronionymi. Dr Z. Krasiński (Białowiecki Park Narodowy) omówił technikę odłowów, usypiania i znakowania żubrów, a dr M. Krasińska (Zakład Badań Ssaków PAN) przedstawiła sezonowe zmiany biotopów przez jedno ze stad tych zwierząt. Doc. W. Żurowski (PAN) poinformował o postępie prac nad reintrodukcją bobra w dorzeczu Wisły. Mikropopulacje liczące 10—12 osobników wsiedla się na odpowiednich ciekach wodnych co ok. 100 km. Akcją tą, po województwach północnych, objęto obecnie południowo-wschodni rejon kraju. Dr K. Włodek (WSP Słupsk) omówił występowanie wydry na Pomorzu Zachodnim, gdzie jest ona stosunkowo liczna, mimo wysokich strat w pogłowiu powodowanych przez kłusownictwo.

Następnie prof. K. A. Dobrowolski (UW) przedstawił wyniki badań nad występowaniem pestycydów w narządach i tkankach zwierząt. DDT wykryto u 11 z 16 zbadanych żubrów. W znacznie wyższych stężeniach występowało DDT wraz z HCH u wszystkich (121) przebadanych dzików. W dyskusji nad tym referatem R. Andrzejewski podkreślił duże znaczenie zwierzyny jako bio wskaźnika skażeń środowiska.

W drugim dniu konferencji R. Andrzejewski, koordynator problemu R-II-11, przedstawił założenia i tematykę tego problemu na lata 1981—1985 informując, że najprawdopodobniej uzyska on rangę międzyresortowego. Zgłoszone tematy (38) uporządkowano w ramach 5 grup tematycznych (struktura krajobrazu a gospodarka w łowisku; gospodarka populacjami zwierząt łownych; zootechniczne zagadnienia zamkniętej hodowli zwierząt i metody introdukcji do łowisk; bioindykacyjna rola zwierząt łownych; epizoocje zwierzyny i ich zwalczanie). Koordynator podkreślił, że problem obejmuje w zasadzie badania podstawowe, jest z założenia wielokierunkowy i nie musi doprowadzić do jednolitej, ogólnej syntezy, a właściwym celem pracy jest publikacja lub ekspertyza wdrożeniowa. Z kolei R. Dzieciołowski przedstawił alternatywny projekt planu z podziałem na 4 grupy i z nieco innym zaszeregowaniem tematów.

W dyskusji, w której udział wzięli m.in. K. A. Dobrowolski, B. Fruziński (AR Poznań), J. Krupka (AR Lublin, PZL), A. Malinow (Ministerstwo Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego), Z. Pielowski, podkreślono konieczność uzupełnienia ostatecznej wersji planu tematyką ważną z naukowego i gospodarczego punktu

widzenia, a dotychczas zupełnie nie uwzględnioną lub słabo reprezentowaną. Wymieniono takie zagadnienia, jak badania nad łosiem, zającem, kuropatwą, bażantem oraz ptakami wodno-błotnymi. W odpowiedzi na ten apel prof. A. Tarkiewicz (AR Lublin) zgłosił temat dotyczący badań nad zdrowotnością zająca. Po dalszej dyskusji, która odbyła się w zespołach problemowych (badania nad jeleniem, sarną, dzikiem, kuropatwą, ptactwem wodnym i zwierzętami chronionymi) całość obrad nad planem podsumował R. Andrzejewski. Poparł on inicjatywę przeprowadzenia powtórných zebrań w grupach problemowych w celu ostatecznego uzgodnienia tematyki i następnie opracowania ostatecznej wersji planu.

Następnie kontynuowano sesję referatową, w toku której doc. W. Jezierski (WSP Olsztyn) omówił „Elementy organizacji w subpopulacyjnej grupie zająca żyjącej w ekotonie pola i lasu”, E. Szukiel przedstawiła „Przyczynek do poznania wybiórczości pokarmowej zająca szaraka”, a dr J. Goszczyński (SGGW-AR) zaprezentował „Metody oceny penetracji terenu przez drapieżniki” przedstawiając interesującą metodę wyznaczania i porównywania arealów drapieżników i ich ofiar.

W ostatnim dniu konferencji mgr M. Dega (AR Poznań) w referacie „Badania wpływu pestycydów na zwierzynę polną” podkreślił istnienie stałego poziomu DDT w badanych zwierzętach, mimo że od 8 lat oficjalnie nie stosuje się tego pestycydu. Z cyklu badań nad kuropatwą dr A. Chlewski (Stacja Badawcza PZŁ) wygłosił referat „Populacja kuropatw w nowoczesnym krajobrazie rolniczym”, w którym przedstawił funkcjonowanie populacji tego ptaka w warunkach gospodarki wielkołanowej, a dr W. Dudziński (SGGW-AR) omówił „Redukcję kuropatw podczas ostrej zimy 1978/1979 na przykładzie łowiska w Rogowie” określając upadki tych ptaków na 95% stada podstawowego. W. Pielowski w referacie „Hodowla bażantów a wyniki zasiedleń” wykazał, że bażanty z nowoczesnej hodowli wolierowej nie nadają się praktycznie do zasiedleń i apelował o propagację tego gatunku za pomocą materiału z niektórych dobrze prosperujących dzikich populacji. Referent wskazał również na konieczność rejonizacji hodowli bażanta na odpowiednich dla niego obszarach. Na zakończenie sesji referatowej mgr P. Majewski (Stacja Badawcza PZŁ) scharakteryzował rozród kaczki krzyżówki, dr A. Krzywiński (PAN) zaprezentował wyniki badań nad składem mleka i okresem laktacji u jelenia europejskiego, a dr S. Kadulski (Uniwersytet Gdański) omówił występowanie i znaczenie pasożytów zewnętrznych saren.

Po dyskusji Z. Pucek podziękował organizatorom i uczestnikom tej części konferencji i uznał jej wyniki za pożyteczne i owocne. Zaproponował on także, wykorzystując ofertę Z. Pielowskiego, aby miejscem kolejnej konferencji tego typu była Stacja Badawcza PZŁ w Czempiniu.

Ostatnim akcentem spotkania w Krynicy było otwarcie posiedzenia Zespołu ds. Ekologii Zwierząt Łownych i Rzadkich Komitetu Ekologii PAN, które otworzył Z. Pucek. Głównym punktem posiedzenia było zreferowanie przez Z. Pucka „Kierunków i perspektyw restytucji i zachowania żubra w Polsce”. Ponadto omówiono sprawę koordynacji problemu R-II-11 z Ministerstwem Rolnictwa, politykę hodowli bażanta w Polsce oraz oceniono konferencję naukową pt. „Optymalizacja gospodarki populacjami niektórych gatunków zwierzyny”. Z. Pucek zrefrował sytuację żubra w Polsce na tle sytuacji światowej, omówił stan badań i potrzeby w tym zakresie, stwierdzając, że dotychczas najlepiej poznano anatomię, wykonano szereg prac z zakresu fizjologii, natomiast badania ekologiczne, mające podstawowe znaczenie dla zachowania tego gatunku są dopiero zapoczątkowane. Zachodzi ponadto pilna potrzeba prowadzenia podstawowych badań genetycznych, badań w zakresie modelowania gospodarki stadami, badań porównawczych, obejmujących inne, poza białowieskim, stada tych zwierząt. Referent

wymienił też inne potrzeby i trudności, jak np. sprawę braku miejsca dla wolnych populacji tak dużych zwierząt, brak swobodnej wymiany osobników między stadami, ze względu na ich duże oddalenie, konieczność usuwania z Puszczy Białowieskiej 30—40 osobników rocznie ze względu na szkody w drzewostanach, trudności w uzyskaniu zezwolenia na oznakowanie większej liczby zwierząt do celów badawczych.

W wyniku dyskusji, w której wzięli udział R. Andrzejewski, B. Bobek, R. Dzieciolowski, G. Jamrozy, W. Jeziński, Z. Krasieński, J. Krupka, Z. Pielowski i W. Żurowski, podjęto uchwałę dotyczącą opracowania programu badań nad żubrem. Ponadto postanowiono opracować, we współpracy z Resortem Leśnictwa, ekspertyzę określającą politykę gospodarowania tym gatunkiem w Polsce. Ekspertyza ta zostanie przedstawiona na posiedzeniu Komitetu Ekologii PAN i skierowana do Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego. Co się tyczy sprawy koordynacji problemu R-II-11, Z. Pucek zaproponował, aby oficjalnie wystąpić do Ministerstwa z informacją o problemie i uzasadnieniem celowości skoordynowania badań łowieckich. W dyskusji nad hodowlą bażanta podkreślono, że większość bieżących introdukcji tego gatunku jest prowadzona w sposób niewłaściwy, co powoduje olbrzymie marnotrawstwo środków. Postanowiono opracować ekspertyzę dotyczącą właściwego gospodarowania bażantem, której autorami będą J. Krupka i Z. Pielowski.

Oceniając zakończoną konferencję członkowie Zespołu podkreślili, że większość przedstawionych na niej referatów świadczy o istotnym rozwoju badań łowieckich w Polsce i uznali, że była ona potrzebna i udana.

Grzegorz Jamrozy